

ACC. N:R M. 13341: 1-14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Småland Upptecknare: Hilding Petersen, Kalosvik
 Härad: Kinnared Berättare: " " "
 Socken: Kalosvik Berättarens yrke: byggmästare
 Uppteckningsår: 1954 Född år 1898 i Kalosvik

Hv ar ar desk ap, förl oss ning, barns äng och kyrk-
 lagning. s. 1-14.

Lu F 96.

Svar på havandeskap, förlorning, barnsäng
och kyrkotagning.

Svaret avser tiden, 1800 talets senare del och
från vanligt brudehem.

Som regel önskade man barn i "äktenska-
pet". Barnens antal trodde man var förutbe-
stämt. Om hemmet var fattigt med många
barn och det väntades ännu fler, sådes det
"då ä Guds välsignelse må många barn
å di haå brödkakan må se".

Det första barnet skulle vara en pojke, var
det en flicka blev det stor berrivelse, för
önskan var den, ^{att} barnen skulle efterträda fadern
på gården.

Barnlösa äktenskap brukade man göra norr-
ar, och ofta fingo de höra att de voro
"ödsliga", och man gav dem allehanda
råd, ofta hörde man sägas som så,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 96
1

"Lä å en släkt som vår herre vill
utrota."

För att avhjälpa ofruktsamhet har jag
hört att de jiskade kvinnan med ris.
Den tid då det var speciellt lämpligt
var på våren när alölöven var som
rättlöven.

Det skulle ej vara samlag i solug-
gängen för då fick barnet rätt här.
Att första året skulle vara barnlöst
ansåg man ej.

Åldern den varierade på 1800 talet en
del gifte sig vid 16 års ålder, andra
vid 20 och där över, de flästa var nog
20 års åldern.

Bamsängarna kunde ju komma en om
året, det sades som så "lika ofta som
kon i lodugården".

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

Ansiktligt var det sällan att bann-
talet begränsades.

Avbrytande av handenskap förekom
genom att, lyfta tunga föremål, att
dricka ätliga eller att intaga bricksilver,
det betraktades som synd.

Ofta förekom det att äktenskap ingicks
sedan kvinnan var med barn.

Utanäktenskapliga barn kallades "horungar"
de hölls som mindervärdiga och var
alltid undanstötta, modern kallades hora
och fadern horebock.

Handenskap.

När en kvinna var gravid sade man "hon
ä mä barn". Kvinnan talade ej om att
hon väntade barn förr det syntes.

Tiden uträknades efter menstruationens
upphörande, blev fostrets första rörelse

nr 4.

ACC.N:R M. 13341:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

efter 19 veckor var det en pojke, efter 20
veckor var det en flicka.

En skämtsam uttryck var att önskades
en flicka skulle det ställas en spräckt
trärka under sängen vid samloget.

Kvinnan undersöktes ej under havandeska-
pet.

Om man partade något på en havande
kvinna, skulle hon säga: "Parta inte på mig!
Du vet inte var jag ligger i natt." Medan
hon så sade skulle man parta föremålet
tillbaka.

En havande kvinna skulle inte klypa
genom ett hål i en gändegörd eller en
ställa, ty då fick hon svårt att föda
barnet.

I arbete fick den blivande modern gå så
länge hon orkade.

4

nr 5.

ACC. N:R M. 13341:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Av särskilda kläder under sista Tiden
av havandeskapet, brukades en sorts
vida förkläde som kallades "förtiveckors-
förkläde".

Den ogifta gravida kvinnan behandlades
hårt och hänsynslöst, hade hon plats
var det brukligt att hon blev utkörd,
utan hänsyn om hon hade någon
stans att taga vägen eller ej, det var
känt att sådana utkördade kvinnor fött
sina barn ute i lador.

Förberedelserna för det väntade barnet,
var fört barnkläderna vilka modern
själv sydde och de skulle hon sy så
att ingen såg det, kom någon när
hon höll på därmed, gämdo hon det
så fort hon hörde någon komma.
Vaggen togs ej fram förän barnet var fött.

nr 6.

ACC. NR M. 13341:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND.

6

Hjälps vidtalades i förväg, någon släkt-
ting eller "grannkvinnor", likaså bammor-
skan och om skjuts efter bammorskan,
om man ej hade skjuts själv.

Vid minfall togs det ofullgångna fort-
ret och nattetid nedgrävdas i kyrko-
gården.

Förlossning kallades "baana". Förlossningen
skedde i den säng där kvinnan brukade
ligga.

Rummet skulle vara varmt, vatten sattes
på spisen för att vara till reds då
barnet föddes.

De behjälpliga kom lita bättre klödda
än de brukade gå i vardags.

Fadern brukade vara närvarande,
ej äldre barn.

Bammorskan kallades "Joamoi".

nr 7.

ACC: NR M. 13341:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Barnmorskan ersättning varierade, av de rika fick hon mera och av de fattiga mindre.

Barnmorskan var aktad och man ville gärna stå på god fot med henne.

Vid förlorning var det mätt brukliga ställningen att hon låg i sin säng, man hon kunde också få gå upp och gå fram och åter.

Hennes klädsel var den så kallade "söaken".

Värkar, var verk och konstvärkar,

Kvinnan gavs rummet att dricka.

Förtörning under väntetiden var kaffe vilket brukade kokas av den kvinna som var ditkallad.

Höden brukade vara närvarande vid förlorningen.

nr 8

ACC. N:R M. 13341:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8

Jag har hört att värkarna kunde
överföras på foalens, så hände på en gård
där hustrun låg i värkar att mannen
kam in och sade "då är väl ingenting
å ligga å skrika före", Då sade hustrun!
"Vänta lite så får ja höra va du ser",
Då fick hon värkarna och sprang ut
och skrek och rullade sig på jorden,
värkarna på honom släpte ej förrän
barnet var fött inne i stugan.
Värkarna kunde också överföras på en
utamatände.

En berättelse lärans! En man kam och gick
förbi en stuga, var en kvinna låg i
födelsvärkar, joarna överförde då värkarna
på honom, mannen fick en förskräcklig värk
i magen, han gick in i granngården och
sade att han fick värken när han gick

förbi stugan, de sade då till honom att
han skulle gå tillbaka dit, toga av sig
byxorna lägga dem på huggetubben och
hugga av slejfen med spärme i, bak i
byxorna, så skulle han slippa värken.

Barnet togs emot av bammorhan, det
första han gjorde gav han barnet ett
slag i ändan så det började skrika, han
avklippte navelsträngen.

Den avklippta biten av navelsträngen skulle
brännas, men de fick lov att se efter
vad fadern gjorde under tiden de brände
den, för fadern fick ej stå och "pissa",
gjorde han det så pinade barnet under
så länge det levde.

Barnet bodades omedelbart efter födselen,
badvattnets temperatur tog bammorhan
genom att föra ner sin ombröge i

vattnet, varefter bammorkean badade
barnet, en pung lodes i badvattnet.

Barnen vägdes ej.

Efter badet klödde bammorkean barnet,
men när hon klödde det fick hon ej
taga på lintyg, "pink", med vänster arm
först för då blev barnet vänsterhänt,
sedan räckte hon barnet till fodern
och sedan fodern till modern.

Föddes barnet med "segerhuva" blev det
rikt. Segerhuvan skulle torkas och gäm-
mas.

Föddes barnet med fötterna vända inåt
mot varandra, blev det tjwaktigt.

Var fötterna vända utåt blev det orak-
tigt.

Föddes barnet en natt mellan torsdag
och fredag, kams det att se syner.

Barnets första klädsel skulle brännas
upp för att barnet ej skulle få fallan-
desjukan.

Det fick ej hängas några av barnets
klöder ute under bar himmel till
tank förrän barnet var döpt, för då
kunde barnet bli förgift, "votbyting".
Det första badvattnet kallades "läjevann",
det fick ej tömmas ut under bar himmel
utan under en golvplanka eller under sylb-
en till kuret.

Efterbördus skulle också grävas ner under
tak.

Om en levande kvinna dog skulle hon
hava sat med sig i graven.

Efter förlorningen bjöds på mat och
kaffe och då skulle också modern del-
taga.

nr 12.

ACC. N:R M. 13341: 12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det sades att storken kom med barnen
eller sades till äldre syskon att barn-
morren hade dam med sig i värkan.

Det sades att kvinnan låg i bomsäng,
sängen var bättre bäddad med bättre
sängkläder än som annars brukades i
vardag.

Modern brukade ligga en vecka.

Det var brukligt att det lejdes en äldre
kvinna att passa modern medan hon låg.
Grannkvinnorna brukade gå och hälsa på
och se på barnet.

Hörningen bestod av pannkaka av risgrön,
mannagrön eller sötast.

Pyrktagning.

Var modern stark skulle han kyrktogas,
"tas i kyrke", en månad efter han fått
barn.

nr 13.

ACC. N:R M. 13341:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kvinnan anmälde sig till sakristian
före gudstjänsten, varvid skänktes till
kyrkan och de fattiga, det mesta var
50 öre till vardera.

Kvinnan var svartklädd.

Barnets gudmor skulle åtfölja kvinnan
till kyrkan.

Kvinnan fick akta sig så hon ej var i
tomförtugan när kyrkklockorna slog till
och började ringa, gjorde hon det så kall
barnet att veta under.

Kvinnan skulle också hava något nytt i
klädning på sig, för annars fick ej barnet
några nya kläder.

Kyrkogångskvinnan skulle vara försedd med
knytdolar, knytdoloran (ofta av gammalt silver,
en bruddora) parfymflaska och karameller,
för att bjuda ankering i stolen i kyrkan.

13

nr 14.

ACC. N:R M. 13341: 14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kyrktagningen ägde rum före gudstjänsten, innanför kyrkdörren, om det kyrktogs flera på en gång, var det så att den som följt pojke gick före den som följt flicka. Kvinnan låg på knä på en pall under tiden som prästen läste för kvinnan, så tog prästen kvinnan i hand, varvid hon steg upp, så sade prästen, "Herren ledsage dig i sin sanning och fruktas nu och till evig tid."

Ogift kvinna kyrktagning förväntades i Sakristian.

Efter kyrktagning brukades vara kalas, så kallat "kärvegångsgille".

Seden började upphöra här på 1920 talet, men en och annan har gått på kyrktagning långt senare.

14